ומקיפין ויורדין דרך שמאל חוץ מן העולה לג' אלו שהיו עולין א] ויורדין על העקב:

גמ' מנא ה"מ א"ר יהושע ב] אמר קרא [1] לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה כי חטאת היא חטאת קרויה מנחה ומנחה קרויה חטאת ג] מה חטאת טעונה צפון אף מנחה טעונה צפון ומה מנחה בקרן מערבית דרומית אף חטאת בקרן מערבית דרומית ומנחה גופה מנלן א) דתניא [2] לפני ה' יכול במערב ת"ל [2] אל פני המזבח אי אל פני המזבח יכול בדרום ת"ל לפני ה' הא כיצד א מגישה בקרן מערבית דרומית כנגד חודה של קרן ודיו ר"א אומר יכול יגישנה למערבה של קרן או ד] לדרומה של קרן אמרת ב) כל מקום שאתה מוצא שני מקראות אחד מקיים עצמו ומקיים חבירו ואחד מקיים עצמו ומבטל חבירו מניחין זה שמקיים עצמו ומבטל חבירו ותופשין את שמקיים עצמו ומקיים חבירו כשאתה אומר (א) אל פני ה' במערב היכן קיימת ה] אל פני המזבח וכשאתה אומר אל פני המזבח בדרום קיימת לפני ה' בדרום ו] היכן קיימת אמר רב אשי קסבר האי תנא ג) כוליה מזבח בצפון קאי: בכל מקום היתה כשירה [וכו']: מאי קאמר אמר רב אשי ה"ק בכל מקום היתה כשירה למליקתה אלא זה היה מקומה להזאתה תנינא להא דת"ר ד) ב מליקה ז] בכל מקום במזבח כשירה ג היזה דמה בכל מקום ח] כשירה היזה ט] ולא מיצה כשירה ד ובלבד שיתן מחוט הסיקרא ולמטה מדם הנפש מאי קאמר ה"ק מליקה ז] בכל מקום במזבח כשירה מיצה דמה בכ"מ במזבח כשירה

ומקיפין דרך שמאל. מקיפים את המזבח בשביל צורכי עבודה או י] למתן דמי חטאת או סידור המערכה או היפוך איברים בצינורא ויורדין במערבו של כבש שהוא שמאל לעולים במזבח בעלייתן: **לג' דברים אלו.** הנעשים בקרן מערבית דרומית נסכים ועולת העוף כשהוא עולה למזבח פונה יא] לשמאל באותה הקרן וכשגמר חוזר על העקב דרך עלייתו ובגמ' [סד.] פריך הא בעינן דרך ימין. ולג' דברים הנעשים בה למטה אינו עולה ואינו מקיף אלא עומד על הרצפה בקרקע: **גמ' מנא הני מילי.** דחטאת העוף בקרן מערבית דרומית: **לא ישים עליה וגו'.** במנחת חוטא כתיב הבאה תחת חטאת העוף בדלי דלות וקרייה רחמנא חטאת ואשמעינן יב] נמי שהחטאת קרויה מנחה דהכי משמע נמי כי החטאת נהפכה להיות מנחה: **מה חטאת טעונה צפון.** יודע אני שגירסא זו שיבוש שהרי לא חטאת העוף ולא מנחה טעון צפון. וא"ת מנחת חוטא חלוקה מן השאר ולחטאת בהמה מקיש לא הוה ליה למיתני במתניתין דקתני לעיל המנחות נקמצות בכל מקום בעזרה חוץ ממנחת חוטא ועוד היאך אפשר יג] חטאת העוף שבאת יד] תחת חטאת בהמה אינה טעונה צפון שהרי נעשית בקרן מערבית דרומית ובמנחה הבאה תחת העוף תטעון צפון וגירסא אחרינא גרסי' בה ואיני יודע אמיתה. ונראה בעיני טו] מה חטאת פסולה שלא לשמה אף מנחה פסולה שלא לשמה וה"נ ילפינן לה בפ"ק דמנחות (דף ד.): **ומה מנחה.** טעונה הגשה בקרן מערבית דרומית אף חטאת העוף עבודתה בקרן מערבית דרומית והזאת דמה היא עיקר עבודתה: **לפני ה'.** הקרב אותה בני אהרן לפני ה' היינו שמגיעה למזבח: **אל פני המזבח.** דרום ששם הכבש: **ודיו.** במסכת סוטה בפ"ב מפרש טז] מאי דיו וקאמר שאינו צריך להגיע יז] גופה למזבח אלא הכלי: **רבי אליעזר אומר.** מאחר שפרט לך הכתוב בהגשתה שתי רוחות יכול לאיזה מהן שירצה. ה"ג יכול יגישנה למערבה או לדרומה של קרן: **כוליה מזבח בצפון קאי.** נמצא דרומו של מזבח כלה לנגד הפתח וקרינן נמי בצד דרומו לפני ה': **בכל מקום היתה כשירה למליקתה.** בין למעלה בין למטה דכי ילפינן למטה בחטאת העוף בהזאה הוא דילפינן לקמן בשמעתין [סד:] והזה מדם החטאת על קיר ואמר מר זה קיר התחתון וקרן מערבית דרומית נמי בהזאה הוא דילפינן דהא יח] מהגשה דמנחה יליף והגשתה

ויורדין על העקב. לאו משום שלא ירבה בהילוך בחנם דאם כן כשהיה בקרן דרומית מזרחית נמי אלא היינו טעמא דהכא חזרתו על העקב הויא לה דרך ימין:

מנחה קרויה חטאת וחטאת קרויה מנחה. תימה דהוה לן למימר מנחה קרויה חטאת ואין חטאת קרויה מנחה כדאמרינן פ"ק (לעיל ז:) תודה קרויה שלמים ואין שלמים קרויין תודה ובמנחות פרק התודה (דף פ:) לחם איקרי תודה תודה לא איקרי לחם וי"ל יט] דודאי לא מיקרי שם אחד לענין לשמה דפ"ק ולענין ניתותרו המעות דפרק התודה אבל הכא דמהיקשא קדריש דמנחה וחטאת איתקוש ודאי כ] להדדי איכא לאקושינהו שפיר: **מה חטאת טעונה צפון.** פירש בקונטרס דגירסא זו משובשת היא שהרי לא חטאת העוף טעונה צפון כדאמר ולא בן עוף בצפון ולא מנחה טעונה צפון וא"ת מנחת חטאת כא] חלוקה משאר מנחות ולחטאת בהמה מקיש לא הוה ליה למיתני במתניתין לעיל דקתני כל המנחות נקמצות בכל מקום בעזרה חוץ ממנחת חוטא כב] ועוד אפשר כג] חטאת העוף הבאה בדלות תחת חטאת בהמה אינה טעונה צפון שהרי נעשית בקרן מערבית דרומית ומנחה הבאה תחת חטאת העוף תטען צפון וגירסא אחרינא גרסינן בה ואיני יודע אמיתה ונראה בעיני מה חטאת פסולה שלא לשמה אף מנחה פסולה שלא לשמה וה"נ ילפינן לה בפ"ק [דמנחות ע"כ לשון הקונטרס וקשה לפירושו כד] דודאי מעיקרא אמרי' בפ"ק דמנחות (דף ז.) בשלמא מנחת חוטא חטאת קרייה רחמנא אבל מנחת קנאות מנלן אבל במסקנא אמרינן אלא מנחת חוטא ומנחת קנאות דפסולות שלא לשמן מנלן חטאת טעמא מאי דכתיב בה היא ה"נ הא כתיב בה היא כה] ועוד קשה לגירסת הספרים דבפרק איזהו מקומן (לעיל מט:) מוכח דחטאת הטעונה צפון כעולה הוי היקש אם כן היכי אתיא מנחה והדר ילפינן מחטאת וכי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש ועוד כמו שהקשה בקונטרס דחמירא לא הויא מנחה מחטאת העוף דאתיא במקומה ואינה טעונה צפון מיהו י"ל הרי בתורת כהנים ה) ילפינן דחטאת העוף פסולה שלא לשמה מן הפסוק ולא ילפינן ממנחת חוטא דמפיק פסול מקרא אחרינא ויש לדחות מיהו אמת דמנחה לא בעיא צפון אלא כו] הגשה בקרן מערבית דרומית כדבסמוך (ואי) והקמיצה אינה טעונה צפון אפי' מנחת חוטא נמי כדמוכח בתוספתא דמנחות פ"ק חומר בשחיטה שטעונה צפון מה שאין כן בקמיצה וכי תימא היינו במנחת נדבה אבל במנחת חוטא טעונה צפון מכל מקום אינו חומר בשחיטה כז] לגמרי שהרי בשחיטה נמי ליתא בצפון בקלים כח] מיהו י"ל דכללא בקדשי קדשים הוי דומיא דמנחה וזהו דוחק ועוד דתני בסיפא חומר בקמיצה מבמליקה שהקמיצה דוחה שבת וטומאה וליתני שהקמיצה טעונה צפון ולא מליקה אף על גב דיש קמיצה דלא בעיא צפון כגון מנחת נדבה כמו כן אינה דוחה שבת מיהו כ"ל לדחות דה"נ לא איירי במנחת חוטא דהא אינה דוחה שבת אלא איירי במנחת העומר ומנחת תמיד שהן בציבור והן ודאי לא בעו צפון אבל מנחת חוטא בעי' כט] צפון דאיתקש לחטאת בהמה שבאה חליפתה בעשירות. ברו"ך: והרב רבי חיים גרים מה חטאת העוף טעונה יסוד דכתיב והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח אף מנחה טעונה הגשה כנגד היסוד ל] והכי מוכח פרק כל המנחות באות מצה (מנחות דף סא.) [גבי] ואלו טעונות תנופה לוג שמן של מצורע ואשמו [דאמרינן התם] לפני ה' במזרח והאמרת לפני ה' במערב פירוש בהך שמעתיה לא] ומשני ה"מ מנחה דאיקרי חטאת וחטאת טעונה יסוד וקרן דרומית מזרחית לא היה לה יסוד אבל הכא לפני ה' קרינא ביה והשתא כולה בדרום ליכא למימר משום יסוד וכולה במערב נמי לא משום דכתיב (ויקרא ו) אל פני המזבח דהיינו דרום מכל מקום איצטריך לפני ה' דלא תימא אל פני המזבח גזירת הכתוב הוא אף על גב דלית ליה יסוד ובריש פירקין ו) פירשתי מה שהקשה דגבי גחלים דיום הכיפורים קרי לפני ה' במערב דוקא וא"ת ושאר מנחות מנלן וכי תימא מדאיתקוש כל המנחות לחטאת ואשם בפרשת צו וילפינן משירי הדם שטעונין יסוד אם כן מנחת חוטא תיפוק לב] לי מהתם ועוד מנלן דמקשינן לשירים לקשינהו לתחילת דמים ולא לג] בעי יסוד כחטאת ויש לומר דכתיב לפני ה' במנחת חוטא ובכל המנחות נמי כתיב לפני ה' כי היכי דהאי לפני ה' כנגד היסוד [האי נמי כנגד היסוד] דדבר הלמד בהיקש מבעיא לן אי חוזר ומלמד בג"ש אי [היא] ולא ג"ש ממש לא אלא גלוי מילתא בעלמא הוא ° ור"ת לד] גרים מה חטאת טעונה ימין אף מנחה כן והיינו דלא כר"ש דאמר לעיל (דף כה.) בא לעובדה בכלי עובדה בשמאל אי נמי אפילו כרבי שמעון וכגון שבא לעובדה ביד דאמר עובדה בימין כחטאת: הגה"ה:

אף חטאת בקרן מערבית דרומית. תימה דלא ילפינן מינה מליקה ושמא לא ילפינן אלא מידי דאשכחן דבעי מזבח כמנחה לה] וכן פירש בקונטרס בסמוך: **בדרום קיימת כולה** לו]. ז) על כרחך רבי אליעזר אית ליה ההיא לז] דמה חטאת טעונה יסוד דאי לאו הכי מנא ליה לח] דאמר מערבית ותימה אם כן לפני ה' למה לי דרומית נפקא לן מאל פני המזבח ומערבית מדבעיא יסוד:

עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פי"ג מהל' מעה"ק הלכה יב:
ב מיי' פ"ז שם הלכה ט:
לג ג מיי' פ"ז שם הלכה ט:
ד מיי' שם ועיי"ש בלח"מ:

מוסף רש"י

ומקיפין ויורדין דרך שמאל. כשהוא בא לירד אינו חוזר על עקביו אלא מקיף סביב למזבח עד שמגיע לכבש ויורד במערבו של כבש שהיא לשמאלו בעלייתו, והאי דאין חוזרין על העקב, דא"כ נמצא מהלך לצד שמאלו, שהרי פניו למזבח ואינו מחזיר לו עורף ורחמנא אמר כל פינות שאתה פונה לא יהא אלא דרך ימין כו': **חוץ מן העולה לג' אלו.** הנעשין בקרן מערבית דרומית, שפונים דרך שמאל, כשהן בראש המזבח פונין לקרן מערבית דרומית שהיא לשמאלו ואין פונין לימין שיהו פונין סביב עד שיגיעו לקרן מערבית דרומית (סוכה מח:) **לפני ה' יכול במערב.** בקיר מערבי של מזבח דהיינו לפני ה' כנגד פתח ההיכל, דהיכל במערב (מנחות יט:). יגישנה לדופן מערבי של מזבח דהיינו לפני ה' שההיכל במערב והמזבח בחצר ל"ב אמה רחבו ממוצע באמצע העזרה, וכן ההיכל ממוצע באמצע העזרה זה מול זה, ל"ב אמה היכל וכתליו, חללו כ' וכתליו ו' אמה עובי כותל צפוני וששה לכותל דרומי, נמצא מערבו של מזבח לפני ה', דאין מפסיק כלום בינו לבין ההיכל, דאילו אולם שלפני ההיכל פתוח הוא ורחבו עשרים אמה ככל חללו של היכל (סוטה יד:): **כנגד חודה של קרן.** כל מה שיכול לקרבו כלפי מערב ובלבד שיהא שם קצת דרום משום אל פני המזבח, דאי לאו כנגד חודה ליכא לפני ה' כלל, שהרי זויות ההיכל כולם כנגד זויות המזבח: **רבי אליעזר אומר.** דורשו למקרא בענין אחר וכך דורשו, מתוך שנאמר לפני ה' אל פני המזבח, יכול יגישנה לאחד מהן, רצה למערב רצה לדרומה, וה"ג לה בתו"כ או לדרומה של קרן (סוטה שם). **או:** למערבה לדרומה, כאן וכאן (מנחות שם. וגורס למערבה לדרומה) **אמרת.** כך תשיבני: **כל מקום שאתה מוצא כו'.** דכיון דאפשר לקיים את שניהם תו לא תוקמה רצה זה עושה רצה זה עושה, אלא תפוס המקיים את שניהם: **לפני ה' כו' היכן קיימת.** הלא חוץ לכנגד זויות ההיכל הוא: **קסבר האי תנא.** ר' אלעזר: **כוליה מזבח בצפון קאי.** בחלק צפוני של עזרה, ולית ליה דמזבח מכוון כנגד ההיכל וכתליו, נמצא דרומו של מזבח כנגד אמצע פתח ההיכל, הלכך יגישנה אל פני המזבח בדרום ובלבד שיהא סמוך למערב, נמצא מקיים את שניהם, וה"ה נמי אם היה מזבח משוך מעט מכנגד זוית דרומית ההיכל ולצפון, שיהא דרומו של מזבח כנגד ההיכל, הוה מצי לקיים את שניהם, דכנגד ההיכל קרינן ביה לפני ה' ובלבד שיגיש סמוך לקרן דהיינו אצל מערב, והא דנקט למשמע מינה כוליה מזבח בצפון קאי משום דג' מחלוקות הן בדבר זה, ר' יהודה אית ליה מזבח מכוון כנגד היכל וכתליו בפ"ק דיומא (טז.) ור"א בן יעקב אית ליה כוליה מזבח בדרום קאי, דאמר צפוני שהוא צד פני מכלום, ור' יוסי הגלילי אית ליה כוליה מזבח בצפון קאי הלכך לר"א דהכא דשמעינן ליה ע"כ דקאמר זוית דרומית של מזבח לפנים מכנגד זוית של היכל הוא ופליג אדר"י ואדר"א בן יעקב, מוקמינן ליה כר' יוסי הגלילי דס"ל דכוליה מזבח בצפון ולא מוקמינן ליה במחלוקת רביעית (סוטה שם):

שיטה מקובצת

חוץ מכבשו של מזבח. עיין בהשמטות בסוף המס': **א"ר יהושע אמר קרא כו'.** עיין בהשמטות בסוף המסכת: **אף חטאת בקרן מערבית דרומית.** פירוש הזאה דחטאת, אבל לא יליף מליקה לחטאת משום דלא דמי להגשה כדפ"ה לקמן דבבהמה איכא נגיעה ממש מן הדם במזבח דומיא דהגשה דמגיע המנחה למזבח, ועוד דמשמע שבא להקיש עיקר עבודתה והיינו הזאות דמה: **דתניא** לפני ה' יכול במערב. וא"ת והא האי קרא במנחת נדבה כתיב דלית בה שמן ולבונה ואילו מנחת חוטא לית בה שמן ולבונה, וי"ל דבפרשת ויקרא (ויקרא ב, ח) כתיב טל] והבאת את המנחה [וגו'] והגישה, את המנחה קרא יתירא, דהוי מצי למכתב והבאת לבד וכתיב את המנחה, לרבות כל המנחות אפי' מנחת חוטא להגשה לעיכוב מקום. וא"ת א"כ לפי' רבינו חיים למה לי היקשא דלעיל למנחת חוטא לומר שטעונה הגשה כנגד היסוד, תיפוק לי מהכא דטעונה הגשה כנגד קרן מערבית דרומית שיש לה יסוד, וי"ל דהו"א דמגישה אבל הקרן מלמעלה קמ"ל היקשא למנחת [חוטא] שמגישה מלמטה אצל היסוד. אבל קשה למה לי לפני ה', תיפוק לי מהיקשא דלעיל דבדרום ליכא לאוקמי דהא לא היה לו יסוד בדרום, וא"כ צריך להגישה בקרן מערבית דרומית דהוי פני המזבח וגם איכא יסוד, וא"כ למה לי לפני ה', וי"ל דהו"א דמגישה באמה אחת שבדרום אבל המערב שגם היה יסוד, קמ"ל לפני ה' לומר שמגישה כנגד חודה של קרן. אבל אכתי קשה בשאר מנחות מנ"ל שמגישין אצל היסוד מלמטה אימא דמגישין מלמעלה אצל הקרן הואיל דמהיקשא דמנחה לחטאת לא נפקא לן רק מנחת חוטא, וי"ל דבמנחת חוטא כתיב לפני ה' וכן במנחת נדבה, וא"כ כי היכי דלפני ה' דגבי מנחת חוטא היינו למטה מן היסוד, כמו כן לפני ה' דכתיב במנחת נדבה ר"ל מלמטה ליסוד. ומיהו ריב"א דקדק ולא מצא כתוב לפני ה' במנחת חוטא, רק במנחת נדבה הוא. אלא י"ל כיון דכתיב לפני ה' במנחת נדבה מרבינן מנחת חוטא מייתורא מאת המנחה להגשה לעיכוב מקום כדפי', א"כ סברא הוא דכמו כן במנחת נדבה ר"ל ליסוד, דהואיל דקאי אתרוייהו לא ישתנה פירושו. [ס"א לכך פי' דכך נ"ל מדקאמר הכא דלפני ה' דנדבה חשבינן ליה כאילו כתיב במנחת חוטא דלמנחת חוטא נמי קאי משום יתורא דהמנחה כדפי', וע"כ הוי פי' דלפני ה' דמנחת חוטא יסוד מדאיתקש לחטאת, א"כ כי נמי קאי אנדבה כפשטיה לא ישתנה פירושו כיון דאתרוייהו קאי. אמנם קשיא דמאי פריך מיד יכול בדרום, והא בדרום ליכא יסוד ואנן בעינן יסוד מהיקשא, וי"ל דהו"א דאתא לפני המזבח וגלי דלא דרשינן היקש לבעי יסוד. א"נ ה"פ יכול בדרום באותה אמה סמוך לקרן שיש בה יסוד, ת"ל לפני ה'. וא"ת א"כ למה לי היקש לחטאת לומר דמנחה טעונה יסוד, תיפוק לי יסוד מהכא כדמסיק מלפני ה' דהוי בקרן מערבי דרומי שגם היה יסוד, וי"ל דהו"א דלפני ה' דאותו קרן מן הסובב ולא ליסוד] (הר"פ ז"ל. ב"ש, כי"ב ומ"כ): **אי אל פני המזבח** יכול בדרום. עיין בהשמטות שבסוף המסכת: **כשאתה** אומר לפני (כצ"ל). עיין בהשמטות בסוף המסכת: **תוד"ה** מנחה קרויה חטאת וכו' (עסה"ד) איכא לאקושינהו שפיר. נ"ב, ודוחק הוא, ונראה דבקונטרס דקדק בזה דפי' ושמעינן מינה שהחטאת קרויה מנחה כי חטאת העוף נהפכת לבא תחתיה מנחת חוטא בדלי דלות, וא"כ חטאת קרויה מנחה כשהוא פוטר בדלי דלות ממנחת חוטא תחת חטאת העוף (מהר"פ): **ד"ה** מה חטאת. וגירסא אחרינא כו'. עיין בהשמטות בסוף המסכת:

מסורת הש"ס

א) סוטה יד: מנחות יט: סא. ת"כ צו פרש' ב ה"ד וה"ה, ירוש' בכורים פ"ג ה"ד, וע' ספרי נשא יז, ב) סוטה יד: מנחות יט:, ג) לעיל נג. נח. סוטה יד:, ד) [לקמן סו: סז.] מנחות ג:, ה) ויקרא חובה פי"א ה"ג, ו) [דף נח. ד"ה משוך], ז) עי' רש"ק:

תורה אור השלם

1. וְאִם לֹא תַשִּׂיג יָדוֹ לִשְׁתֵּי תֹרִים אוֹ לִשְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה וְהֵבִיא אֶת קָרְבָּנוֹ אֲשֶׁר חָטָא עֲשִׂירִת הָאֵפָה סֹלֶת לְחַטָּאת לֹא יָשִׂים עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְלֹא יִתֵּן עָלֶיהָ לְבֹנָה כִּי חַטָּאת הִוא: ויקרא ה, יא
2. וְזֹאת תּוֹרַת הַמִּנְחָה הַקְרֵב אֹתָהּ בְּנֵי אַהֲרֹן לִפְנֵי יְהוָה אֶל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא ו, ז

הגהות הב"ח

(א) גמ' כשאתה אומר לפני ה' כצ"ל ותיבת אל נמחק:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מה וכו' ור"ת גרים מה חטאת טעונה ימין אף מנחה כן. עי' לעיל דף כד ע"ב יד יד לקמיצה וצ"ע:

שינויי נוסחאות

א] עולין דרך שמאל (רש"ש ועי"ש) : **ב]** נ"ל אלעזר (*ש"מ), וכ"ה בילקוט (הגרי"ב). נ"א ר' יהושע בן לוי (יעב"ץ) : **ג]** לומר לך מה מנחה בקרן והשאר ליתא (כי"צ ופרי"ד). ועי' רש"י ותוס': **ד]** במנחות יט ע"ב תיבת או מוקפת, וכן ברש"י ובש"מ שם ל"ג לה: **ה]** תיבות היכן קיימת נמחק. ונ"ל בטלתה אל פני המזבח בדרום (*ש"מ, וכ"ה במנחות ובסוטה) : **ו]** נ"ל במערב (*ש"מ), וכ"ה בסוטה יד ע"ב ושם נוסף הא כיצד מגישה לדרומה של קרן והיכן: **ז]** כ"ה בכי"ל ובד"ו. ובשמכ"י הגיה מליקה: **ח]** מקום במזבח כשירה (שמכ"י) : **ט]** היזה ולא מיצה כשירה נמחק (ש"מ) וע' רש"י סד ע"א ד"ה מאי ובשפ"א כאן: **י]** כגון למתן (כי"פ) ותיבת או ל"ש: **יא]** בכי"פ וד"ו הגיר' פונה לסובב לשמאלו. וכ"ג תוי"ט ומלא"ש ברש"י. וע"ש מה שהק' מרש"י לקמן סד ע"א ד"ה לבר: **יב]** ושמעינן מינה נמי שהחטאת קרויה מנחה דהכי נמי משמע קרא כי וכו' (*שמכ"י וב"ש) : **יג]** אפשר לומר (צ"ק) : **יד]** הבאה בדלות תחת כו' (ש"מ, וכ"ה בתוס') : **טו]** בעיני דה"ג מה (כי"י) : **טז]** נ"ל פריך (רא"ט) : **יז]** המנחה גופה (ש"מ) : **יח]** דהא כי גמר מהגשה דמנחה, הזאה הוא דגמר דדמי להגשה שמגיע למזבח, דאילו במליקה לאו במזבח נגעה אלא בהזאה ומיצוי (שמכ"י) : **יט]** וי"ל דלאו דוקא נקט דודאי (ש"מ) : **כ]** נ"ל להדדי ודאי: **כא]** נ"ל חוטא (ש"מ) : **כב]** חוטא ועוד דמסתמא אקשינן מנחת חוטא שהיא בדלי דלות לחטאת העוף שלפניו שהיא בדלות ולא לחטאת בהמה דעשיר דלפני פניו ועוד כו' (ש"מ) : **כג]** היאך אפשר (גליון) : **כד]** לפירושו דא"כ לא ידעינן דמנחת חוטא פסולה שלא לשמה כי אם מהיקשא דחטאת וזה אינו דודאי כו' כל"ל (ש"מ) : **כה]** בש"מ נוסף אלמא דמהיא ילפינן: **כו]** נ"ל [אי] הגשה הלא היא בקרן כו' ואי הקמיצה כו' (ד"ו. המוקף מש"מ) : **כז]** נ"ל כשחיטה (ש"מ ורש"ק ע"ש, ועי' צ"ק) : **כח]** בקדשים קלים (ש"מ) : **כט]** שמא בעי' (ש"מ). ורא"ט גורס ודאי בעי': **ל]** בש"מ נוסף לאפוקי קרן דרומית מזרחית שאין לו יסוד: **לא]** נ"ל דשמעתין (ש"מ). ול"ק גורס כדפרש"י בהך דשמעתי': **לב]** נמי תיפוק (ש"מ) : **לג]** נ"ל דלא בעו (ש"מ) : **לד]** מכאן ועד סה"ד מוקף בש"מ ובסה"ד נ"ל ע"כ הגה"ה: **לה]** נ"ל במנחה (ח"נ ועיי"ש, וכ"ה בד"ו רפ"ט וש"ח) : **לו]** תיבת כולה נמחק ונ"ל כו' (צ"ק) : **לז]** ההיא דרשא דמה (ש"מ) : **לח]** מנא ליה קרן דרומית מערבית כו' כל"ל (ש"מ) : **טל]** במ"כ נ"א כתיב גבי הגשת המנחה קרא יתירא: